

În sprijinul fundamentării deciziilor din sfera politicii publice, autorul prezintă un model de analiză a comportamentului familiei în diferite circumstanțe când investiția statului se dovedește necesară întrucât funcția utilității parentale nu funcționează în sensul maximizării investiției în copil, diminuând șansele de realizare ale acestuia.

HILDEGARD PUWAK

**Mattei Dogan, Dominique Pelassy, Economia mixtă.
Jumătate capitalistă, jumătate socialistă,
București, Editura Alternative, 1992**

Mattei Dogan și Dominique Pelassy analizează expansiunea statului în societățile europene, prin analogie cu mitul Molohului — zeul atotputernic care își devora proprii copii. Locul statului a devenit crucial în toate țările Europei pluraliste. Economia este reglată prin intervențiile sale, iar societatea este „irigată” și protejată de tutela sa. Fie că rolul statului s-a extins treptat în vest, fie că se diminuează acum în fostele țări comuniste, o analiză comparativă înregistrează peste tot o reacție de respingere din partea societății civile.

Apărută până acum în limbile franceză, italiană, japoneză și română, în curs de apariție în Statele Unite, Rusia și China, cartea cuprinde două părți: etatizarea societății și corporatizarea statului (prin corporatizarea statului autorii înțeleg pătrunderea componentelor societății civile în structurile statului).

Etatizarea societății. Noțiunea de economie mixtă s-a născut odată cu primele întreprinderi care asociază colectivităților publice, producătorii privați. Cu timpul, conceptul se lărgeste până la cuprinderea oricărei forme de cooperare între stat și interesele private. Statul a devenit, astfel, un adevărat agent economic important în toate țările Europei liberale în sfera sa aflându-se mijloacele de influență, bunurile pe care le produce, serviciile pe care le oferă, funcționarii care-l controlează, precum și mijloacele financiare disponibile. Privit sub acest unghi, conceptul de economie mixtă poate să apară ca un compromis între „capitalism” și „socialism”.

Economia mixtă s-a născut din crize, din șocurile provocate de războaie, dar aceasta nu înseamnă că rolul statului trebuie să scadă în perioadele de destindere, de pace. Rolul decisiv al accidentelor istorice este atestat de experiența Europei, care s-a caracterizat printr-o mișcare de socializare necunoscută în alte zone ale globului. Până la sfârșitul secolului trecut cheltuielile publice au depășit rar 10% din venitul național, iar statul a avut rolul de prestator de servicii generale precum securitatea, justiția, apărarea. În secolul al XX-lea, necesitatea asumării unor funcții recunoscute ca fiind de interes public determină colectivitățile să-și asume o parte a responsabilității economice și sociale.

Dezvoltarea economiei mixte nu a fost peste tot aceeași. Instaurarea ei a avut loc funcție de abordarea relației esențiale între public și privat, de conceptele și modurile de

înțelegere privind proprietatea. Succesele și eșecurile înregistrate în acest proces au dat naștere la întrebări privind limitele și viitorul economiei mixte.

Statele europene occidentale folosesc ca mijloace eficiente de acțiune socializarea veniturilor, reglementarea autoritară prin legi, precum și unele căi de cooperare care au loc între diferiții actori economici și sociali.

Lărgirea progresivă a rolului statului modern a avut loc printr-o evoluție de la statul-spectator și statul-tutore din perioadele de ascensiune și stabilitate a burgheziei și până la statul-providență de astăzi, ca rezultat al unei creșteri economice fără precedent în democrațiile occidentale. Statul-providență, ca stat al bunăstării, dezvoltă sisteme integrate, globale de protecție socială. El dezvoltă două din principalele sale componente. Prima privește administrarea și gestiunea serviciilor colective, care constau din bunuri indivizibile care ajung la fiecare individ prin intermediul învățământului public, al produselor ori serviciilor subvenționate, patrimoniului cultural sau protecției mediului. A doua componentă cuprinde totalitatea transferurilor sociale menite să asigure sau nu supraviețuirea colectivității, dar și un minim de justiție și de egalitate între membrii acesteia. Transferurile se referă la pensii, alocații familiale, subvenții pentru chirii sau formare profesională, ajutor de șomaj sau sprijin pentru handicapați.

În ce privește orientarea politicilor sociale, unele țări fac eforturi în direcția sprijinirii alocațiilor familiale și individuale, în timp ce altele pun accent pe serviciile destinate colectivităților în ansamblu.

Ponderea cheltuielilor pentru transferuri și protecție socială diferă mult în democrațiile europene față de alte democrații pluraliste. De exemplu, în Statele Unite se pune mare accent pe cheltuielile cu educația.

Experiența de până acum a statelor europene referitoare la politicile sociale adoptate pare a fi făcut ca statul bunăstării să-și găsească pe bătrânul continent patria sa favorită.

Costurile sociale ridicate, conflictul în creștere între nevoile fiscale ale statului-providență și nevoile financiare ale capitalului privat, precum și efectele perverse generate de aplicarea politicilor economice ale statului au dus la conturarea unor teze și curente de opinie care susțin degrevarea rolului acestuia și creșterea serviciilor sociale. Dezvoltarea sistemului privat de asigurări apare din ce în ce mai mult ca o soluție alternativă pentru viitor. Unii analiști explică aceasta prin faptul că ponderea prea mare a statului în redistribuirea veniturilor duce la scăderea productivității, micșorează economisirea și inițiativa liberă.

Corporatizarea statului. Între cele două războaie și mai ales după 1945 s-a conturat o mișcare pe care autorii o numesc corporatizarea statului. Deși puterea publică continuă să ventileze mult și profund sistemul economic și social, apar forțe vitale care animă țesătura socială și urcă continuu din interiorul ramificațiilor sale tinzând să invadeze statul prin forțele sociale noi. Grupurile sociale, sindicatele, partidele, corporațiile sunt din ce în ce mai mult prezente în interiorul centrelor de decizie. În acest context nu se poate discuta amploarea funcțiilor și sarcinilor mecanismului statal fără să considerăm fluxul vital care îl leagă de aspirațiile și organizațiile sociale.

Are loc o proliferare a intereselor, apar cereri de tip nou exprimate nu numai de către grupuri compacte și bine organizate, dar și de către indivizi și grupări izolate, care își fac cunoscute revendicările lor.

Proliferarea intereselor și aspirațiilor aduce cu sine o multitudine de actori sociali. Autorii identifică schematic cinci grupe de actori în mod deosebit semnificativi: electoratul, grupurile de presiune, sindicatele, oamenii politici și înalții funcționari.

Electoratul joacă un rol esențial de o manieră continuă. Participarea sa este cerută pentru pronunțarea unui verdict asupra unui subiect limitat, sau pentru a tranșa între oameni și partide.

Grupurile de presiune se aliază unor interese economice, politice, militare și religioase exprimând opțiunile și preferințele diverselor organizații.

Sindicatele în toate țările Europei pluraliste sunt structurate în organizații solide asociate instituțional la gestiunea întreprinderii și chiar statului. Ele reprezintă o piesă principală pe eșichierul deținătorilor puterii și din acest punct de vedere astăzi nu se mai poate concepe funcționarea societăților, procesele de mobilizare sau mecanismele de luare a deciziilor fără a rezerva un loc sindicatelor.

Oamenii politici se disting de reprezentanții grupelor de presiune prin caracterul specific al vocației lor. În timp ce forțele vitale organizate se atașează în mod esențial câmpului social, guvernele, parlamentele sau partidele aparțin de drept sferei politice. Din acest motiv majoritatea deciziilor care interesează cetatea îi implică tot mai mult ca actori.

Înalții funcționari sunt activi pretutindeni, dar profilul și funcțiile lor diferă de la o țară la alta. O comparație a diferitelor situații europene va releva că rolul politic al mandarinilor este invers proporțional cu politizarea lor în sens partizan.

În finalul lucrării, autorii avansează două ipoteze privind evoluția societăților europene în viitor.

Conform primei ipoteze națiunile europene se vor apropia din ce în ce mai mult de un model numit convențional societate hiper-etatizată.

După ipoteza a doua ele se vor orienta spre un model de societate moderat etatizată. Dintre cele două tipuri de societăți, una va fi dominată de către stat, în cealaltă va fi organizată fără tutela omniprezentă a statului.

Demersul autorităților privind societatea de mâine nu se bazează pe teorii abstracte, ci pe datele oferite de analiza comparativă. De asemenea, M. Dogan și D. Pelassy nu fac recomandări privind doza ideală sau optimă de socializare-etatizare pe care trebuie să o aibă societatea viitorului. O proporționare operează totuși pentru delimitarea celor două ipoteze.

Societatea hiper-etatizată: statul controlează 75% din PNB. Teza etatistă este relevantă prin dezvoltarea următoarelor puncte: conturarea unei vechi tendințe de prelevare masivă din PNB; ubicuitatea social-democrației în Europa; rolul noii clase mandarinale și îmbătrânirea populației.

Societatea civilă: statul administrează 25% din PNB. Sunt relevate patru posibilități experimentale într-o țară sau alta: capitalizarea pensiilor (socializarea fără etatizare); acționariatul popular; participarea salariaților la capitalul întreprinderilor și diminuarea proprietății locative de stat.

Alternativa imaginată este analizată pe toate palierele, provocând pozitiv reflecția asupra destinului politic și economic al societăților moderne, descifrând tendințele previzibile ale unei organizări sociale viitoare.

Prin multitudinea datelor oferite și analizate, prin modul de tratare clar și sugestiv, prin perspectiva pe care o deschide, prin prezentarea experienței țărilor avansate din Europa occidentală privind politicile economice și sociale, în ultimii 100 de ani cartea lui Mattei Dogan și Dominique Pelassy înseamnă pentru noi, acum când ne aflăm, într-o perioadă de tranziție la economia de piață, un reper de mare valoare.

ILIE SANDU

ATLASUL SOCIAL AL ROMÂNIEI 1991-1992

Atlasul social al României se constituie ca o mare concentrare de date privind viața în țara noastră în perioada 1991-1992.

„Hărțile” sociale sunt clasificările percepțiilor sociologice ale colectivului Centrului de Sociologie Urbană și Regională București.

Autorul, conf. univ. dr. Dumitru Sandu, realizează prin această lucrare un model de valorificare a informației sociologice prin structurarea complexă a acesteia. Datele se introduc ca diferențe ale aspectelor problematice și neproblematică ale vieții sociale în teritoriu, fiind prezentate ca răspunsuri la întrebările privind durabilitatea și caracterul esențial sau exemplar al acestor diferențe.

Inspirată din experiența Școlii Românești de Sociologie din perioada interbelică și de aceea mai recentă din domeniul analizei regionale, lucrarea se sprijină pe ipoteza că profilul socio-cultural al unităților teritoriale este dat de compoziția socială a populației, fenomenele și valorile asociate cu etapele ciclului de viață familială și structurile vieții comunitare.

Matricea conceptuală care servește la integrarea informației sociale rezultă din combinarea a cinci tipuri de grupuri sociale cu nouă perspective de analiză a acestora. Grupurile sociale luate în considerație sunt: familia și gospodăria, grupul de muncă, grupul de comunicare directă, grupul de status și grupul de contiguitate teritorială, iar cele nouă perspective se grupează în două categorii: perspectiva structurală și cea acțional temporală.

Au fost folosite mai multe surse de date, cea mai importantă fiind ancheta pe bază de chestionar realizată de Centrul de Sociologie Urbană și Regională în anul 1991. Eșantionul reprezentativ la nivel național a cuprins 1469 de subiecți din 70 de localități răspândite pe tot cuprinsul țării.

Conceptul pe care îl impune Atlasul Social al României este cel de nucleu al vieții socio-teritoriale ca structură tare a vieții generată în timp de condiții istorice, geografice, politice, economice și culturale relativ stabile aflate în interacțiune.

Identificarea acestor nuclee structurează țara din punct de vedere al vieții sociale. Apartenența județelor la nucleele socio-teritoriale se leagă de unul din cele șase criterii relevante: vecinătate, arie etnică, arie geografică, regiune istorică, grupare economică, zonă de contact inter-regional.

În spațiul astfel structurat se descriu opinii și comportamente, stări de satisfacție și insatisfacție. Se au în vedere relațiile esențiale cu mediul de viață și statusul persoanelor.